

О. О. Томак, начальник медичної служби Командування Сил територіальної оборони Збройних Сил України; аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
ПрАТ "Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна Академія управління персоналом"

ІНТЕГРАЦІЯ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В ЄДИНИЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ

У статті обговорюються актуальні питання інтеграції системи організації медичного забезпечення Територіальної оборони Збройних Сил України в єдиний здоров'язбережувальний простір країни. Враховуючи сучасні геополітичні виклики та стратегічні цілі України, це питання стає особливо актуальним.

Стаття проводить глибокий аналіз викликів та проблем, що виникають у процесі об'єднання військового та цивільного секторів системи охорони здоров'я в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій. Особлива увага приділяється різниці в структурах та функціях цих систем.

Однією з ключових проблем є забезпечення ефективної координації та комунікації між військовим та цивільним секторами. Це необхідно для успішної інтеграції системи організації медичного забезпечення та забезпечення національної безпеки. Важливість цієї інтеграції полягає у забезпеченні ефективної медичної допомоги в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій.

Досліджується питання обміну інформацією та даними між військовим та цивільним секторами, що спрощує збір та обробку медичної інформації. Впровадження технологічних рішень, які дозволять обом системам працювати спільно та ефективно, визнається як важливий аспект інтеграції.

Стаття також розглядає технологічні відмінності між системами медичного забезпечення військових і цивільних секторів. Автор вказує на необхідність розробки та впровадження нових технологічних рішень, які допоможуть подолати ці відмінності та забезпечити ефективне функціонування системи.

Окрему увагу приділяється фінансовим та бюджетним обмеженням, які впливають на інтеграцію систем. Автор розглядає можливі шляхи оптимізації розподілу ресурсів між військовим та цивільним секторами для забезпечення ефективної медичної допомоги.

Стаття також розглядає питання людських ресурсів та підготовки медичного персоналу для роботи в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій. Визнається необхідність покращення підготовки та навичок медичного персоналу для забезпечення високоякісної медичної допомоги в умовах стресу та великої робочої навантаженості.

Завершальна частина статті підкреслює важливість інтеграції системи організації медичного забезпечення для забезпечення ефективної медичної допомоги в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій. Автор пропонує рекомендації для покращення інтеграції та забезпечення національної безпеки та здоров'я населення.

Ця стаття має на меті висвітлити складні аспекти інтеграції системи медичного забезпечення в умовах сучасних викликів та сприяти розвитку стратегій для забезпечення національної безпеки та добробуту населення.

Аналіз інтеграції системи організації медичного забезпечення Сил територіальної оборони Збройних Сил України в єдиний здоров'язбережувальний простір країни – актуальне питання в умовах військового конфлікту, змін в системі охорони здоров'я та прагнення до оптимізації ресурсів.

Ключові слова: медична служба, інтеграція, охорона здоров'я, Збройні сили України, регулювання, здоров'язбереження, публічне управління, здоров'язбережувальний простір, механізми управління.

O. O. Tomak. Integration of the medical care organization system of the Ukraine's territorial defense forces into the unified healthcare space of Ukraine

The article discusses topical issues of integration of the medical care organization system of the Ukraine's territorial defense forces into the unified healthcare space of the country. Due to the current geopolitical challenges and strategic goals of Ukraine, this issue is becoming particularly relevant.

The article conducts an in-depth analysis of the challenges and problems arising in the process of unification of the military and civilian sectors of the health care system in the conditions of military conflicts and emergency situations. Special attention is paid to the difference in the structures and functions of these systems.

One of the key challenges is ensuring effective coordination and communication between the military and civilian sectors. This is necessary for the successful integration of the organization system of medical and national security provision. The importance of this integration lies in the provision of effective medical care in the context of military conflicts and emergencies.

The issue of information and data exchange between the military and civilian sectors, which simplifies the collection and processing of medical information, is being investigated. Implementation of technological solutions that will allow both systems to work together efficiently is recognized as an important aspect of integration.

The article also examines the technological differences between the medical care systems of the military and civilian sectors. The author points out the need to develop and implement new technological solutions that will help overcome these differences and ensure the efficient functioning of the system.

Particular attention is paid to financial and budgetary constraints that affect the integration of systems. The author considers possible ways to optimize the allocation of resources between the military and civilian sectors to ensure effective medical care.

The article also considers the issue of human resources and the training of medical personnel to work in the conditions of military conflicts and emergency situations. The need to improve the training and skills of medical personnel to provide high-quality medical care under conditions of stress and heavy workload is recognized.

The final part of the article emphasizes the importance of the integration of the medical care organization system to ensure effective medical care in the conditions of military conflicts and emergency situations. The authors offer recommendations for improving integration and ensuring national security and public health.

This article aims to highlight the complex aspects of the integration of the health care system in the context of modern challenges and contribute to the development of strategies to ensure national security and the well-being of the population.

Analysis of the integration of the medical care organization system of the Territorial Defense Forces of the Armed Forces of Ukraine into the country's unified health care space is an urgent issue in the conditions of military conflict, changes in the health care system, and the desire to optimize resources.

Key words: medical service, integration, health care, Armed Forces of Ukraine, regulation, health care, public administration, healthcare space, management mechanisms.

Постановка проблеми. Україна, як сучасна держава, стоїть перед численними викликами у галузі оборони та забезпечення безпеки свого населення. У контексті активних воєнних дій, забезпечення належного медичного обслуговування і організації здоров'язбережувальних послуг для військовослужбовців і цивільного населення стає завданням критичної важливості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідності реформування сектору безпеки і оборони в Збройних Силах України у контексті інтеграції та курсу України на вступ до НАТО значну увагу у своїх наукових працях приділяють О. Бодрук, В. Горбулін, Г.К. Крючков, А. Мартинюк, О. Пошедін, Г. Саковський, В. Строгий.

Питання стратегічного курсу медичного забезпечення та досвіду НАТО розглянуто в статтях А. Баровської [1] та О. Шекери [2].

Мета статті полягає в аналізі окремих аспектів процесу інтеграції та співпраці між військовими медичними структурами та цивільними медичними установами в Україні. Стаття охоплює роль та внесок зацікавлених сторін у створенні єдиного здоров'язбережувального простору, спільне використання ресурсів, обмін даними та координацію заходів для поліпшення медичного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Аналіз інтеграції системи організації медичного забезпечення територіальної оборони Збройних Сил України в єдиний здоров'язбережувальний простір України є ключовим елементом забезпечення ефективності захисту країни та долі індивідуального здоров'я її громадян. Ця стаття пропонує погляд на поточний стан та перспективи розвитку цього важливого процесу в Україні, спираючись на дослідження таких авторів в галузі військової медицини та організації здоров'язбереження. Серед них варто виділити роботи М. І. Бадюка [3] та О. О. Микити [4].

Ряд вчених вбачали потенціал реорганізації у наступних напрямках діяльності [6-8]:

Оптимізація медичної мережі: цей варіант передбачає перегляд кількості та розміщення військово-медичних закладів з метою підвищення ефективності та зменшення зайвих витрат.

Посилення медичного забезпечення: цей сценарій передбачає розвиток і модернізацію існуючих військово-медичних закладів, а також створення нових для покращення рівня медичного обслуговування військових.

Інтеграція та співпраця: цей варіант передбачає більш тісну співпрацю між військовими та цивільними медичними структурами з метою покращення обміну досвідом та ресурсами для поліпшення якості медичного забезпечення.

Оптимізація фінансування: цей сценарій передбачає більш ефективне використання фінансових ресурсів для забезпечення медичних потреб військових.

Окремої уваги заслуговують погляди Лобойко О. І. на напрямки реорганізації системи. Пропонується 3 шляхи:

Перший варіант — ліквідація військово-медичних закладів та покладання завдань щодо медичного забезпечення військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, органів спецпризначення з правоохоронними функціями на систему охорони здоров'я цивільного населення.

Другий варіант — розвиток системи медичного забезпечення військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, органів спецпризначення з правоохоронними функціями шляхом збільшення кількості військово-медичних закладів: створення нових військових госпіталів, відновлення пересувних госпітальних баз тощо.

Третій варіант — комплексний розвиток системи медичного забезпечення військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, органів спецпризначення з правоохоронними функціями, що передбачає удосконалення нормативно- правової бази та організаційно-штатної структури медичної служби, укомплектування персоналом, сучасним комплектно-табелним і санітарно-технічним обладнанням та евакуаційно-транспортними засобами, а також інтеграція з системою охорони здоров'я цивільного населення на засадах єдиного медичного простору із збереженням організаційної самостійності [9].

Актуальна ситуація потребує швидкої реакції задля оптимізації процесу надання медичної допомоги. Навантаження на систему охорони здоров'я, яке виникло, запустило каскад змін в організаційній та управлінській структурі. Одним з кроків стала інтеграція системи військового медичного забезпечення та цивільних закладів охорони здоров'я. Це знайшло своє вираження у створенні позаштатних військово-лікарської комісії (ВЛК) [5], додатковому навчанню лікарів, широкій залученості фахівців до системи військової медицини у рамках мобілізації, створення узгодженої нормативно-правової основи взаємодії тощо.

В Україні питання організації та координації системи медичного забезпечення в умовах воєнних конфліктів і кризових ситуацій стають дедалі важливішими. З одного боку, військова медицина має специфічні вимоги та завдання, пов'язані з військовими операціями і пораненнями військовослужбовців. З іншого боку, цивільна система охорони здоров'я має свої обов'язки щодо населення та готовність реагувати на надзвичайні ситуації та кризові стани. Ця дихотомія створює низку серйозних проблем.

1. Різниця у структурах та функціях: військова та цивільна системи охорони здоров'я мають відмінні структури та функції. Військова медицина спрямована на надання медичної допомоги військовослужбовцям на передовій, лікування військових поранень і збереження бойової ефективності. У той час, як цивільна система охорони здоров'я забезпечує медичний захист для населення, включаючи пацієнтів із хронічними захворюваннями та надає реагування на аварійні ситуації.

2. Координація та комунікація: недостатня координація та комунікація між військовими та цивільними медичними структурами можуть призвести до затримок у наданні медичної допомоги та погіршити результати лікування поранених. Важливо розробити системи для обміну інформацією та координації дій під час воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій.

3. Обмін інформацією та даними: цифровий обмін інформацією та даними між різними системами охорони здоров'я важливий для забезпечення надійної та ефективної медичної допомоги. Проте в Україні може бути обмежена інтеграція медичних інформаційних систем, що ускладнює обмін даними між військовими та цивільними медичними установами.

4. Технологічні відмінності: військові та цивільні системи можуть використовувати різні технології та стандарти у галузі медичного обладнання. Це може призвести до несумісності та ускладнити обмін обладнанням та ресурсами, що може бути критично важливим у воєнний час.

5. Бюджетні обмеження: військові та цивільні системи фінансуються з різних бюджетів. Фінансові обмеження можуть створювати труднощі в облаштуванні та підтримці медичних установ та медичного персоналу. Рациональне розподілення бюджетних ресурсів між військовою та цивільною медициною є суттєвим завданням.

6. Людські ресурси: збереження та підготовка кваліфікованого медичного персоналу для обслуговування як цивільного, так і військового населення вимагає системних підходів та ресурсів. Кадрова нестача може призвести до перевантаження медичного персоналу і надмірної втоми.

Окремим важливим кроком стала реалізація територіального принципу в наданні медичної допомоги. Велика частина військовослужбовців зіштовхнулася з питанням необхідності отримання медичної допомоги безпосередньо у найближчому закладі охорони здоров'я. Найбільш гостро ця проблема постала в Силах територіальної оборони Збройних Сил України. Цей рід сил має відносно коротку історію та вважається новоствореним формуванням Збройних Сил України. Саме тому налаштовані та відпрацьовані алгоритми діяльності (в тому числі і медичної служби) потребували апробації, уточнення та модифікації. Різкий стрибок кількості військовослужбовців привів до необхідно не лише інтегрувати їх у загальну систему військового медичного забезпечення, а й шукати варіанти зменшити навантаження на останню. Тому важливу роль зіграв територіальний принцип надання медичної допомоги, який дозволив розвантажити заклади, які відносять до військової системи медичного забезпечення. Для вирішення цього питання важливим фактором стало врахування досвіду системи медичного забезпечення, яка застосовується в арміях європейських країн та в Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

Адаптована система в українській армії може виглядати таким чином:

Перший рівень медичного забезпечення формується та реалізується на тактичному рівні за рахунок сил і засобів медичної служби батальйону (з можливим підсиленням) і передбачає надання першої медичної (домедичної), долікарської та першої лікарської допомоги. Це, зокрема, проведення медичного сортування, необхідних лікувально-діагностичних, реанімаційних і стабілізаційних заходів, тимчасового утримання до евакуації.

Другий рівень медичного забезпечення формується та реалізується на тактичному рівні за рахунок сил і засобів медичної служби бригади (з можливим підсиленням) та передбачає надання кваліфікованої медичної

допомоги, що включає прийом і сортування поранених, надання їм хірургічної допомоги, проведення реанімаційних та протишокових заходів, тимчасового утримання до евакуації.

Третій рівень формується та реалізується на оперативному рівні за рахунок військових мобільних госпіталів і стаціонарних військових або цивільних закладів охорони здоров'я, що розгортаються в межах операційної зони, та передбачає надання кваліфікованої і спеціалізованої медичної допомоги (діагностика та необхідне стаціонарне лікування поранених в зоні бойових дій з метою їх найшвидшого повернення до строю або направлення на наступний етап медичної евакуації).

Четвертий рівень формується та реалізується на стратегічному рівні за рахунок військово-медичних клінічних центрів, закладів охорони здоров'я державної і комунальної власності та передбачає надання високоспеціалізованої медичної допомоги із застосуванням високотехнологічного обладнання та/або спеціалізованих медичних процедур високої складності.

В той же час, загальна система охорони здоров'я зіштовхнулася з труднощами. Проблеми організації охорони здоров'я в Україні у воєнний час є серйозними та нагальними завданнями, які виникають внаслідок воєнних конфліктів та загроз національній безпеці. Ось шість основних проблем у цій сфері:

Нестача ресурсів: у воєнний час підвищується потреба в медичних ресурсах, таких як ліки, медичне обладнання та персонал. Часто виникає нестача цих ресурсів, що ускладнює надання ефективної медичної допомоги.

Евакуація та доступ до постраждалих: в умовах конфлікту може бути важко забезпечити евакуацію поранених та забезпечити безпеку медичному персоналу під час надання допомоги на передовій.

Наявність медичних кадрів: збереження компетентного та досвідченого медичного персоналу в умовах війни може бути складним завданням, оскільки фахівці можуть бути мобілізовані на фронт або змушені покинути робоче місце через загрозу життю.

Захист медичних установ: медичні установи повинні бути захищені від нападів і збережені в робочому стані для надання медичної допомоги. Але в умовах конфлікту це не завжди можливо.

Психологічний стан персоналу: медичний персонал, що працює в умовах воєнного конфлікту, зазнає великого психологічного навантаження. Важко впоратися з баченими травмами та стражданнями пацієнтів, що може призвести до виснаженості та боротьби з професійним вигоранням.

Гуманітарний доступ: воєнні конфлікти можуть обмежувати гуманітарний доступ до зон бойових дій, що ускладнює доставку гуманітарної допомоги та медичних ресурсів до поранених та постраждалих.

Ці проблеми створюють серйозні виклики для організації охорони здоров'я в Україні під час воєнних конфліктів і вимагають комплексних рішень та міжнародної співпраці для подолання їх наслідків.

Саме зосередження уваги та поступові кроки у напрямку вирішення основних питань допомогли та ще допоможуть у майбутньому створити єдиний здоров'язбережувальний простір в Україні.

Національна безпека стала надзвичайно актуальним питанням для країни. Забезпечення безпеки та захисту території та населення в умовах загрози від зовнішніх факторів, включаючи військові конфлікти, стало найважливішим завданням для України. У цьому контексті, інтеграція системи організації медичного забезпечення територіальної оборони Збройних Сил України в єдиний здоров'язбережувальний простір країни є питанням критичного значення.

Висновки та перспективи. Проведений аналіз вказує на численні виклики та проблеми, що виникають у процесі об'єднання військового та цивільного секторів системи охорони здоров'я в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій. Різниця в структурах та функціях цих систем, необхідність ефективної координації та комунікації між ними, обмін інформацією та даними, технологічні відмінності, фінансові обмеження та питання людських ресурсів – усе це створює складні виклики для інтеграції.

Забезпечення ефективної координації та комунікації між військовим та цивільним секторами є ключовим аспектом інтеграції системи організації медичного забезпечення. Це передбачає не лише обмін інформацією та даними, але й розробку спільних протоколів та стандартів, які б дозволили обом системам працювати спільно та ефективно в умовах воєнних дій.

Технологічні відмінності між системами медичного забезпечення військових і цивільних секторів потребують уваги та інвестицій у розробку нових технологічних рішень, які допоможуть подолати ці відмінності та забезпечити ефективне функціонування системи.

Основні проблеми, пов'язані з фінансовими обмеженнями та бюджетними питаннями, можуть бути подолані шляхом оптимізації розподілу ресурсів між військовим та цивільним секторами. Це вимагатиме ретельного аналізу та бюджетного планування для забезпечення ефективної медичної допомоги в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій.

Питання підготовки медичного персоналу та розвитку їхніх навичок для роботи в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій також важливе для успішної інтеграції системи організації медичного забезпечення.

Важливо підкреслити, що інтеграція системи організації медичного забезпечення є критично важливою для забезпечення національної безпеки та здоров'я населення в умовах воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій.

Процес інтеграції потребує відданості, координації та інвестицій, але він є стратегічно важливим для майбутнього України. Рекомендації, наведені у цій статті, можуть служити як важливий крок у напрямку подолання викликів та досягнення успішної інтеграції системи медичного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Баровська А.В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО. Стратегічні пріоритети. 2015. № 1 (34), С. 147-152.
2. Шекера О.Г. Стратегічний курс медичного забезпечення Збройних Сил країн НАТО. Національний медичний університет імені О.О. Богомольця. 2012. С. 158-164.
3. Бадюк М, Жупан Б, Микита О. Оцінка спроможностей системи медичного забезпечення за вимогами стандартів НАТО. Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Current issues of social studies and history of medicine: Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. 2013. №2 (22), С.92-88.
4. Микита О. О. Система медичного забезпечення Сил територіальної оборони Збройних Сил України. Український журнал військової медицини. 2022. Т. 3, С. 65-70.
5. Військові зможуть проходити ВЛК у цивільних лікарнях: постанова уряду / Українська правда: офіційний сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/04/19/253877/> (дата запиту 10.10.2023).
6. Державна політика у сфері охорони здоров'я: кол. моногр.: у 2 ч. Передм. та заг. ред. проф. М.М. Білинської, проф. Я.Ф. Радиша. Київ : НАДУ, 2013. Ч. 1. 396 с.
7. Державне управління реформуванням системи охорони здоров'я в Україні: навч.-наук. вид. За заг. ред. М. М. Білинської. Львів: НАДУ, 2012. 240 с.
8. Пак С. Я. Розвиток державної політики з функціональної та структурної перебудови системи охорони здоров'я на місцевому рівні в Україні. «Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення»: матеріали V наук.-практ. конф. 27 жовтня 2011 р.: тези допов. Луцьк, 2011. С. 68-70.
9. Лобайко О. І. Оптимальні шляхи розвитку відомчої (військової) медицини на сучасному етапі реформування галузі охорони здоров'я України "Медицина невідкладних станів" 2019, №8 (103), С. 100-103.

References:

1. Barovska A.V. (2015) «Strategichni komunikaciyi: dosvid NATO» [Strategic communications: experience of NATO], journal Strategichni priorytety [Strategic Priorities], vol. 1 (34), pp. 147-152. [Ukraine]
2. Shekera O.G. (2012) Strategichnyj kurs medychnogo zabezpechennya Zbrojnyx Syl krayin NATO [Strategic course of medical support of the Armed Forces of NATO countries], Nacionalnyj medychnyj universytet imeni O.O. Bogomoelca [National Medical University named after O.O. Bogomolets], pp. 158-164. [Ukraine]
3. Badyuk M, Zhupan B, Mykyta O. (2013) Ocinka spromozhnostej systemy medychnogo zabezpechennya za vymogamy standartiv NATO [Assessment of the capabilities of the medical care system according to the requirements of NATO standards], journal Aktualni pytannya suspilnyx nauk ta istoriyi medycyny [Current issues of social studies and history of medicine: Joint Ukrainian-Romanian scientific], vol. 2 (22), pp. 92-88 [Ukraine]
4. Mykyta O. O. (2022) Systema medychnogo zabezpechennya Syl terytorialnoyi oborony Zbrojnyx Syl Ukrayiny [The system of medical support of the Territorial Defense Forces of the Armed Forces of Ukraine] journal Ukrayinskyj zhurnal vijskovoyi medycyny [Ukrainian Journal of Military Medicine] vol. 3, pp. 65-70 [Ukraine]
5. Viiskovi zmozhut prokhodyty VLK u tsyvilnykh likarniakh: postanova uriadu / Ukrainska pravda: ofitsiyniy sait [Military personnel will be able to undergo DMC in civilian hospitals: government resolution], Ukrainian Pravda: official website. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/04/19/253877/> [Ukraine]
6. Derzhavna polityka u sferi okhorony zdorovia (2013): kol. monohr.: u 2 ch. Peredm. ta zah. red. prof. M.M. Bilynskoi, prof. Ya.F. Radysha [State policy in the field of health care: col. monogr.: at 2 p.m. Prem. and general ed. Prof. M.M. Bilynska, prof. Y.F. Radisha], Monograph, Press NADU, Kyiv, Ch. 1. p. 396 [Ukraine]
7. Derzhavne upravlinnia reformuvanniam systemy okhorony zdorovia v Ukraini (2012): navch.-nauk. vyd. Za zah. red. M. M. Bilynskoi [State management of reforming the health care system in Ukraine: education and science. kind. In general ed. M. M. Bilynska], Press NADU, Lviv, p. 240 [Ukraine]
8. Pak S. Ya. (2011) «Rozvytok derzhavnoi polityky z funktsionalnoi ta strukturnoi perebudovy systemy okhorony zdorovia na mistsevomu rivni v Ukraini» [«Development of state policy on functional and structural restructuring of the health care system at the local level in Ukraine»], Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia na suchasnomu etapi derzhavotvorennia [Actual problems of state administration at the current stage of state formation], Lutsk. P. 68-70 [Ukraine]
9. Lobaiko O. I. (2019), «Optymalni shliakhy rozvytku vidomchoi (viiskovoi) medytsyny na suchasnomu etapi reformuvannia haluzi okhorony zdorovia Ukrainy» [«Optimum ways of development of departmental (military) medicine at the current stage of reforming the health care sector of Ukraine»] journal Medytsyna nevidkladnykh staniv [Emergency Medicine] vol. 8 (103), pp. 100-103 [Ukraine]